

Nieuw voor Groningen: Haakbek

Jacob Bosma

Dinsdagochtend 16 november ontdekte ik eindelijk een groepje Pestvogels *Bombycilla garrulus* vlak bij mijn huis aan de Bekemaheerd in Beijum, Groningen. Ze zaten in een vuurdoorn en lieten zich helaas maar kort bekijken. Later op de dag zou ik het nog eens proberen. Klaas Nanninga waagde ook een poging maar het was zo hard gaan regenen dat hij al snel een bak koffie bij mij kwam halen. 'Moet ik je nog bellen voor een Haakbek vanmiddag?' vroeg ik hem toen hij weer naar huis ging. Helaas stond zijn mobieltje die middag niet aan ...

Het bleef de hele dag regenen maar om halfvier dwong ik mijzelf om er toch nog even uit te gaan. De onrust kwam vooral voort uit het idee dat je niet binnen kón blijven in een week waarin een Haakbek *Pinicola enucleator* gevonden werd in Leeuwarden.

Bij de vuurdoorn zag ik geen Pestvogels en dus liep ik een eindje verder de wijk in. De regen tikte gestaag door, verder was het doodstil en niets wees erop dat het wel eens een bijzondere middag kon worden. En opeens zat daar links van mij op het gras een Haakbek. Op niet meer dan vijf meter. Kon dit wel? Was de wens niet iets te veel de vader van de gedachte? De vogel liet op geen enkele manier blijken dat hij mij opgemerkt had, dus hield ik mezelf niet voor de gek? Ik keek om me heen - stond ik echt wel buiten? - keek weer naar de Haakbek en was overtuigd toen ik hem niet alleen zag maar ook hoorde bewegen. Voorzichtig haalde ik mijn mobieltje uit mijn jaszak. Ik stond verschrikkelijk te trillen maar had toch vrij snel Dušan Brinkhuizen aan de lijn. 'Ik heb een 2e kj!' riep ik. Ik wou dus zeggen: 'Ik heb een 1e kj mannetje Haakbek hier in Beijum en je moet nu meteen komen kijken!' maar dat kwam er gewoon niet uit. 'Naar wat voor vogel sta je dan te kijken?' vroeg Dušan, die bij 2e kj vooral aan meeuwen zat te denken. 'Hoe heet zo'n beest ook alweer?' stamelde ik. Toen eenmaal het hoge woord eruit was, stapte Dušan meteen op zijn

fiets. Ook belde hij Bert de Bruin die voor semafoonverspreiding zou zorgen.

Ondertussen was de Haakbek de begroeiing ingescharreld en kon ik hem niet meer zien. Op dat moment komt er tegenover mij over het bruggetje een vrouw aanlopen, recht op de Haakbek af. 'Wilt u alstublieft even blijven staan!' riep ik, 'er zit een heel bijzondere vogel vlak voor u!' De vrouw bleef staan, keek naar de grond en zei: 'Bedoelt u die rooie?' - Nou, die kop is toch eerder oranje dan rood, mevrouw. - 'Wat zegt u, die róóie!?' Dit kon toch niet waar zijn? Snel liep ik naar haar toe. Het was wel waar: er zat ook een rode Haakbek. Een schitterend, volwassen mannetje! En de groene zat er vlak achter. Samen deden ze zich tegoed aan de vele gevallen bessen van een lijsterbes.

Dit moest natuurlijk vastgelegd worden maar ik had niets bij me. Ik belde mijn vrouw en zei dat ze snel moest komen met de videocamera. Hoewel ze eerst wat tegensputterde omdat ons zontje lag te slapen, was ze al snel overtuigd van de zeldzaamheid van de vogels en kwam ze na een paar minuten met de camera aanzetten. Ze begon ook maar meteen te filmen want daar zag ze mij niet toe in staat op dat moment. Ik probeerde Dušan, die onderweg zijn broer Lazar was tegengekomen, uit te leggen hoe hij moest fietsen en dat bleek, zoals altijd in Beijum, erg lastig te zijn. Bert de Bruin kwam ondertussen op goed geluk een

steegje inlopen. Het was precies het goede steegje want hij liep regelrecht op de vogels af. Vijf minuten later waren Dušan en Lazar eindelijk ter plaatse en konden beide Haakbekken nog even heel goed worden waargenomen. Maar het regende aan een stuk door en het werd snel donker. De vogels vlogen een kale boom in en voordat we het wisten zaten ze in een naaldboom en lieten zich niet meer zien. Dat was dus erg spijtig voor een tiental vogelaars dat nog snel op het semafoonbericht was afgekomen. Gelukkig wees alles erop dat de vogels waren gaan slapen en de volgende ochtend ook nog aanwezig zouden zijn.

's Avonds werd twitchend Nederland gek gemaakt met 'bewijsplaatjes' van Dušan en konden veel fanatieke vogelaars zich opmaken voor een reis naar het noorden. Om chaos te voorkomen werd iedereen gevraagd te parkeren op de parkeerplaats bij Intratuin.

Het tafereel dat ik de volgende ochtend om 7 uur aantrof zal ik niet snel vergeten. Meer dan honderd vogelaars in het donker bijeen, beschreven door een paar lantaarnpalen en allemaal de telescopen gericht op de boom waarin de Haakbekken waren gaan slapen. Het zag er bijna angstaanjagend uit en dat moet het helemaal geweest zijn voor de omwonenden, die nietsvermoedend hun gordijnen openden en de belegering van het Haagse Laakkwartier nog in hun achterhoofd hadden. De sfeer was misschien wel wat nerveus maar verder gelukkig heel wat prettiger. Het aantal vogelaars bleef maar toenemen en het wachten was nu op het eerste daglicht. De Groningse pers was ook al ter plaatse met camera en microfoon om zo niks te hoeven missen van deze megatwitch. Radio Noord viel met de neus in de boter want op het moment dat ik live geïnterviewd werd, om kwart voor acht, was er opeens grote opwindning. Klaas Nanninga had de beide Haakbekken in beeld! Niet in de den, waarop iedereen het vizier had gericht, maar gewoon weer op de plek van de ontdekking: rond de lijsterbes. In een mum van tijd stonden alle telescopen weer in de goede richting en al gauw kon iedereen de vogels goed waarnemen. Na de kortstondige opwindning was er grote tevredenheid: eindelijk twitchbare Haakbekken in Nederland!

De Haakbekken lieten zich tot in de middag goed bekijken. Rond drie uur was er even paniek toen de vogels opeens wegvlogen en uit het zicht verdwenen. Dat was behoorlijk schrikken voor de vele vogelaars die 's ochtends geen vrij hadden kunnen krijgen maar nu eindelijk in de gelegenheid waren. Gelukkig werden de Haakbekken na een uur weer teruggevonden in een tuin aan de ringweg. Vele Beijumer automobilisten konden zo meegenieten van dit spektakel.

Ook de nationale pers wist de Haakbekken te vinden. 's Avonds waren er reportages op RTL-Nieuws en *Hart van Nederland* en de volgende dag werd er in vrijwel alle dagbladen ruim aandacht besteed aan de twee 'zeldzame wintergasten'.

De vogels bleven nog tot en met zaterdag 20 november in Beijum, voornamelijk op de bekende plek. Ook werden ze in enkele andere tuinen waargenomen (binnen een straal van zo'n 300 meter). Steeds foerageerden de vogels op lijsterbes, waarbij het ze vooral leek te gaan om de zaden van de bessen. Hoewel het regenachtige weer van die dagen niet echt meewerkte werden er natuurlijk veel foto's van de vogels gemaakt. Een telescoop was hiervoor niet nodig want de Haakbekken waren erg goed te benaderen. Hielden de fotografen woensdagochtend nog gepast afstand, aan het eind van de week kon je met moeite nog een Haakbek ontdekken tussen de vele digitale camera's. De vogels zagen geen gevaar in alle mensen en hun geflits, terwijl ze wel heel alert reageerden op een langslappende hond of kat. Het grasveld rond de Haakbekken veranderde in de loop van de week in een modderpoel en daar was niet iedereen even blij mee. Ter compensatie kregen de meest getroffen omwonenden een bloemetje en een fles wijn aangeboden namens Avifauna Groningen en de Dutch Birding Association. Dit werd zeer gewaardeerd. Hoeveel mensen er op dit vogelfeest zijn afgekomen is moeilijk na te gaan. Duidelijk is dat de Haakbekken vrijwel geen moment zonder waarnemer zijn geweest. Ze mochten zich zelfs verheugen in Belgische, Duitse en Engelse vogelaars. Het verhaal gaat dat op zondag zelfs een aantal Franse twitchers Beijum aandede ...

Haakbekken, 19 november 2004, Beijum, Groningen.

Foto's: Dušan Brinkhuizen.

Determinatie

Het is onduidelijk of het bij het vrouwtjstype Haakbek om een adult vrouwtje, een 1e-winter vrouwtje of een 1e-winter mannetje ging. Het feit dat er subsong is gehoord, hoeft niet op een mannetje te wijzen. Ook vrouwtjes kunnen dit geluid laten horen in het winterhalfjaar. Ze schijnen zelfs 'echt' te kunnen zingen.

Determinatie op grond van de oranje zweem op kop en borst wordt ook lastig omdat de foto's vanwege verschil in lichtval hierover geen eenduidig beeld geven. Verder is er verschil van mening of de vogel nu vrij ronde (adult vrouwtje) of juist spitse (onvolwassen vogel) centrale staartpentoppen had. Het laatste woord hierover is dus nog niet gezegd. Meer discussie over leeftijd en geslacht van de Haakbekken is te vinden op het EBNNL-forum (topic 'Haakbek - leeftijd en sexe').

Verspreiding en voorkomen

Haakbekken broeden in de noordelijke taiga in dichtbeboste gebieden. Hun voedsel bestaat uit verschillende soorten bessen en in de zomer ook uit insecten. 's Winters leven ze in groepen en kunnen dan bij voedselgebrek massaal naar het zuiden trekken. Dit soort invasies komt regelmatig voor, al blijven waar-

nemingen dan beperkt tot Midden-Scandinavië. In het najaar van 2004 werden er enkele tientallen vogels in Denemarken gezien, drie in Duitsland en een in Engeland. Er mocht dan ook serieus gehoopt worden op waarnemingen in Nederland. Uiteindelijk bleef de teller steken bij drie gevallen, allemaal tussen 15 en 20 november. Naast de twee vogels van Beijum werd er op 15 november een 1e-winter mannetje gevonden in Leeuwarden. Deze overleed een dag later. En tussen 15 en 20 november werd in Alkmaar ook een 1e-winter mannetje waargenomen en gefotografeerd. Hiermee zijn de Haakbekken van Beijum het 7e geval en het 7e en 8e exemplaar voor Nederland.

Literatuur

- Van den Berg A B & C A W Bosman, 1999, 2001. *Zeldzame vogels van Nederland - Rare birds of of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1*. Haarlem.
- Cramp S, *The Birds of the Western Palearctic*, Vol VIII, 1994. Oxford.
- Dutch Birding* 24: 95 - 97, 344, 2002.
- Svensson L, P J Grant, K Mullarney & D Zetterström, 2000. *ANWB Vogelgids van Europa*. Den Haag.

Vogelaars bij de Haakbekken, 17 november 2004, Beijum, Groningen.

Foto: Dušan Brinkhuizen.